

BÖLÜM 3

HASTANELERİN ETKİNLİK VE PERFORMANSLARI ÜZERİNE BÖLGESEL BİR ARAŞTIRMA

Rahim ARSLAN¹

GİRİŞ

Küreselleşme ile beraber hemen hemen tüm sektörlerde rekabet yaşanmakta ve bu rekabet ciddi değişimleri de beraberinde getirmektedir (Filiz, 2020a:76). Üretim ve hizmet sektörlerinde de bu durum yaşandığı gibi sağlık sektöründe de rekabet ve rekabetle beraber değişim yaşanmaktadır (Filiz, 2020b:278). Özellikle sağlık giderlerinin artması, kalite algısının yükselmesi ve fon bulma zorlukları gibi birçok neden, sağlık kaynaklarının etkili ve verimli kullanılmasını daha önemli hale getirmiştir (Filiz ve Karagöz, 2020:107). Etkili ve verimli kaynak kullanımını kaliteden ödün vermeden yapabilmek, etkili bir performans değerlendirme sistemleri ve sürekli olarak verimlilik analizleri yapmakla mümkündür (Taşdemir, 2018).

Bir üretim ya da hizmet sistemi sonucunda elde edilen çıktı ve bu çıktıyı elde etmek için kullanılan girdi arasındaki ilişkiye verimlilik denir (Prokopenko, 1998:3). Bu açıdan bakıldığında verimlilik, bir işletmenin elde etmek istediği çıktıyı en az girdi kullanarak üretebilmesidir. Kısacası verimlilik, toplam üretilen çıktının gidere oranlanmasıyla çalışma verimliliğinin değerlendirilmesidir. Üretim ve hizmet sektöründe kullanılan diğer değerlendirme kavramı performans değerlendirmedir. Günümüzde aynı şekilde performans değerlendirme de önem kazanmıştır (Lapinski, Alfandari, 1987:109). Bir işletmenin belirli bir zamanda elde ettiği başarı derecesi performans değerlendirme olarak tanımlanabilir. Bu çalışmada performans ve verimlilik kavramlarının tanımından yola çıkarak her iki kavram için farklı analiz yöntemleri uygulanmıştır. Bu nedenle bu çalışmada hastanelerin verimliliklerinin ölçülmesi için veri zarflama analizi, performanslarının sıralanması için ise çok kriterli karar verme yöntemlerinden COPRAS ve ARAS yöntemleri kullanılmıştır.

¹ Dr. Öğr. Üyesi. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, İİBF İşletme Bölümü, rahimarslan@cumhuriyet.edu.tr

mıştır. Dolayısıyla etkinlik ölçümünde kullanılan veri zarflama sonuçları ile performans ölçümünde kullanılan COPRAS ve ARAS yöntemleri arasında benzerlik bulunmaktadır.

KAYNAKLAR

- Abbott, M., & Doucouliagos, C. (2003). The efficiency of australian universities: a data envelopment analysis. *Economics of Education Review*, 22(1), 89-97.
- Akyürek, Ç. E. (2020). Hastanelerde çok kriterli karar verme uygulamalarının sistematik derlemesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 22(2), 612-645.
- Arslan, Ş., & Mete, M. (2007). Performans ölçümünde veri zarflama analizi yöntemi: sağlık bakanlığı'na bağlı doğum ve çocuk hastaneleri örneği. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 36 (1), 44-63.
- Atmaca, E., Turan, F., Kartal, G., & Çiğdem, E. S. (2012). Ankara ili özel hastanelerinin veri zarflama analizi ile etkinlik ölçümü. *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(2), 135-153.
- Bal, V., & Bilge, H. (2013). Eğitim ve araştırma hastanelerinde veri zarflama analizi ile etkinlik ölçümü. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 1-14.
- Bardakçı, S., & Filiz, M. (2020). Veri zarflama analizi ile kamu hastaneleri için etkinlik ölçümü: Artvin ilinde örnek bir uygulama. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 8(2), 445-460. doi: 10.33715/inonusaglik.718810.
- Bayraktutan, Y., & Pehlivanoglu, F. (2012). Sağlık İşletmelerinde Etkinlik Analizi: Kocaeli Örneği. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(1), 127- 162.
- Bektaş, B. (2007). Türkiye'de faaliyet gösteren bankaların farklı yöntemlerle sınıflandırılması ve etkinliklerinin belirlenmesi üzerine bir araştırma. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Biørn, E., Hagen, T. P., Iversen, T., & Magnussen, J. (2003). The effect of activity-based financing on hospital efficiency: a panel data analysis of dea efficiency scores 1992–2000. *Health Care Management Science*, 6(4), 271-283.
- Bircan, H. (2011). Veri zarflama analizi ile sivas ili merkez sağlık ocaklarının etkinliğinin ölçülmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 12(1), 331-347.
- Bozdemir, E. (2019). Sağlık işletmelerinde maliyet muhasebesi ve analizi. Ankara. Gazi Kitapevi.
- Budak, H. (2010). Veri zarflama analizi ve hisse senedi seçiminde bir uygulama. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Chang, H.H. (1998). Determinants of hospital efficiency:the case of central government-owned hospitals in taiwan. *Omega*, 26(2), 307-317.
- Çelik, T., & Esmeray, A. (2014). Kayseri'deki özel hastanelerde maliyet etkinliğinin veri zarflama metoduyla ölçülmesi. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 6 (2), 45-54.
- Çelik, Y., Khan, M., & Hikmet, N. (2016). Achieving value for money in health: a comparative analysis of OECD countries and regional countries. *The International Journal of Health Planning And Management*, 1-20.
- Damberg, C. L., Sorbero, M. E., Lovejoy, S. L., Lauderdale, K., Wertheimer, S., Smith, A., Waxman, D., & Schnyer, C. (2011). An evaluation of the use of performance measures in health care. *RAND Health Quarterly*, 1(4), 3.
- Dikmen, C. (2007-2008). Veri zarflama ile üniversitelerin etkinliğinin ölçülmesi. *Kocaeli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3-4, Sayı 3-6, Haziran/Aralık.
- Eroğlu, E., & Lorcü, F. (2008). Veri zarflama analitik hiyerarşi prosesi (VZAHP) ile sayısal karar verme. *Journal of the School of Business Administration İstanbul University*, 36(2), 30-53.
- Ertuğrul, İ., & Işık A. T. (2008). İşletmelerin VZA ile mali tablolarına dayalı etkinlik ölçümü: metal ana sanayinde bir uygulama. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, 10(1), 201-217.

- Esen, H. (2019). Hastane Performansının Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri İle Değerlendirilmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı. Doktora Tezi. Isparta.
- Filiz, M. (2020a). Türkiye’de Sezaryen Ameliyatlarına Yönelik Yapılan Çalışmaların İncelenmesi. AÇÜ Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 6(1):74-83.
- Filiz, M. (2020b). Sağlık kurumlarında liderlik tarzı ve örgütsel bağlılık arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların sistematik derlemesi. Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 10(20):276-296.
- Filiz M., & Karagöz N. (2020). Kamu hastane birliklerinin ülke sağlık politikalarına katkısını belirlemede sağlık personelinin algısı [Sivas ili örneği]. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi. 21(1):105-127.
- Güleevin, G., & Türkan, A.H. (2012). Afyonkarahisar hastanelerinin etkinliklerinin veri zarflama analizi ile değerlendirilmesi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 12, 1-8.
- Hernández, P. & Moral-Benito, E. (2014). Determinants of health-system efficiency: evidence from OECD countries. International Journal of Health Care Finance Economics, 14, 69-93.
- Hofmarcher, M. M., Paterson, I., & Riedel, M. (2002). Measuring hospital efficiency in austria – A data approach. Health Care Management Science, 5(1), 714-721.
- Kaitelidou, D., Katharaki, M., Kalogeropoulou, M., Economou, C., Siskou, O., & Souliotis, K. (2016). The impact of economic crisis to hospital sector and the efficiency of greek public hospitals. Ejbss, 4, 111-125.
- Kecek, G. (2010). Veri zarflama analizi teori ve uygulama örneği. Ankara: Siyasal Yayın.
- Khushalani, J., & Ozcan, Y. (2017). Are hospitals producing quality care efficiently? An analysis using dynamic network data envelopment analysis (DEA). Socio-Economic Planning Sciences, 60, 15–23.
- Koçak, H., & Çilingirtürk, A.M. (2011). AB ülkeleri ve aday ülkelerin kaynak kullanımında etkinliklerinin karşılaştırmalı analizi. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 40(2), 166-175.
- Kutlar, A., & Babacan, A. (2008). Türkiye’deki kamu üniversitelerinde CCR etkinliği ölçek etkinliği analizi: DEA tekniği uygulaması. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15(1), 148-172.
- Lapinskas, L., & Alfandar, M.A. (1987). Performance Reporting System Within Commercial Bank Operations.
- Özata, M., & Sevinç, İ. (2010). Konyadaki sağlık ocaklarının etkinlik düzeylerinin veri zarflama analizi yöntemiyle değerlendirilmesi. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 24(1), 77-87.
- Özden, Ü. (2008). Veri zarflama analizi ile Türkiye’deki vakıf üniversitelerinin etkinliğinin ölçülmesi. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 34(2), 167-185.
- Özgülbaş, N. (2003). Sağlık bakanlığına ait hastanelerde veri zarflama analizi ile etkinlik ölçümü. Verimlilik Dergisi, 1, 69-90.
- Pitocco, C., Sexton, T.R., & Stickle, K. (2020). Using data analytics to improve hospital quality performance. Journal of Healthcare Management. 65(4), 285-298. doi: 10.1097/JHM-D-19-00118.
- Podvezko, V. (2011). The comparative analysis of MCDA methods SAW and COPRAS. Inzinerine Ekonomika-Engineering Economics, 22(2), 134-146.
- Prokopenko, J. (1998). Joseph, Verimlilik Yönetimi, Çev: (Olca Baykal vd.) MPM Yay. No: 476, Ankara.
- Sağlık Bakanlığı. (2017). Kamu hastaneleri istatistik raporu, Sağlık Bakanlığı, Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü, İstatistik, Analiz, Raporlama ve Stratejik Yönetim Daire Başkanlığı. Erişim Linki: <https://khgmistatistikdb.saglik.gov.tr/TR-43898/kamu-hastaneleri-istatistik-raporu---2017.html>. Erişim Tarihi: 17.09.2020.
- Sarıçalı, G., & Kundakcı N. (2016). AHP ve Copras yöntemleri ile otel alternatiflerinin değerlendirilmesi. International Review Of Economics And Management, 4(1), 45-46.
- Shariati, S., Yazdani-Chamzini, A., Salsani, A., & Tamosaitiene, J. (2014). Proposing, new model for waste dump site selection: case study of aiyerma phosphate mine. Inzinerine Ekonomika Engineering Economics, 25(4), 410-419.

- Tandon, A., Evans, D.B., Murray, C.J., & Lauer, A.J. (2001). The comparative efficiency of national health systems in producing health: an analysis of 191 countries. World Health Organization Paper, 29(1), 1- 36.
- Taş, C., Bedir, N., Eren, T., Alağaç, H.M. & Çetin, S. (2018). Ahp-Topsis yöntemleri entegrasyonu ile poliklinik değerlendirilmesi: ankarada bir uygulama, Sağlık Yönetimi Dergisi, 2(1), 1-17.
- Taşdemir, N.Z. (2018). Sağlık sektöründe veri zarflama analizi ile etkinlik ölçümü: samsun ili örnek uygulama. (Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Yeşilyurt, M.E. (2007). Türkiye’de Eğitim hastanelerinin etkinlik analizi. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 21(1), 61-74.
- Yıldız, Z. (2014). Türkiye’deki devlet üniversite enstitülerinin veri zarflama analizi uygulaması ile etkinliğinin ölçümü. (Yüksek Lisans Tezi). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Yiğit, A. (2019). Türkiye’de eğitim ve araştırma hastaneleri performansının TOPSIS yöntemi ile analizi. Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi, 8(2),
- Zavadskas, E.K., Kaklauskas A., Turskis Z., & Tamosaitiene, J. (2008). Contractor Selection Multi-Attribute Model Applying COPRAS Method With Grey Interval Numbers”, International Conference 20th EURO Mini Conference Continuous Optimization and Knowledge-Bas